

اقتصاد کشور از بودجه تا بنزین نامتوازن شده است

طلسم فائز

شرق: ناترازی گریبان اقتصاد ایران را گرفته است؛ از ناترازی در دحل و خرج کشور و بودجه گرفته تا ناترازی در تولید و مصرف انرژی، آب و بنزین. کارشناسان معتقد هستند که این ناترازی‌ها دومینوبهار در اقتصاد ایران از بخشی به بخش دیگر منتقل شده و اقتصاد کشور را به چالش‌های بزرگ رسانده است.

اقتصاد در تنگنای ناترازی‌ها

همین چند هفته پیش، رئیس سازمان برنامه و بودجه از تحقق تنها ۶۶ درصد بودجه در هفت ماهه امسال خبر داد و گفت تا پایان سال نیز تحقق بودجه تا ۷۰ درصد سطح خواهد بود؛ بنابراین ۲۰۰ هزار میلیارد دلار برای سال جاری که در حالیه وزیر اقتصاد، موم شهروبر امسال با دفاع از حذف از چهارهزارمرد، ۲۰۰ تومانی اعلام کرده بود که «به حمد خدا امسال دولت کسری ندارد»، از سوی دیگر خطر تازاری آبی این روزها ه همیشه جدی تر به نظر می رسد تا جایی که معاون برادره ری شرکت تامین و تصفیه آبفای تهران گفته که میزان مصرف آب پیشانیختنشایان بیشتر از تولید آب است و تهرانی ها شش هزار لیتر به ثانیه پیش از تولید آب مصرف می کنند. به گفته این مقام مسئول با وجود تلاش برای صورت گرفته، همچنان حجم ذخیره آب شرب تهران در حد مطلوب نیست و هنوز شرایط نرمال حاصله داریم. ضمن اینکه ذخایر بعضی از مخازن همچنان پایین تر از حد مطلوب است. او همچنین توضیح داده که ذخایر سدهای اطراف تهران بیش از ۳۰ میلیون مترمکعب کاهش را نشان می دهد و بارندگی ها توانسته اثر مطلوب و مورد انتظار برای افزایش ذخایر پشت سدها به همراه داشته باشد.

دومین مالک ذخایر گازی در بحران گاز

در کنار اینها، این روزها ناتاریز در تولید و مصرف گاز نیز از جایش جدا دیگری در بخش انرژی کشور خیر می‌دهد. براساس گزارش سازمان کشورهای درگیرکننده نفت یا اوپک تا پایان سال ۲۰۲۱ میلادی، ایران با حدود ۲۱۰ میلیون مترمکعب، در مجموع حدود ۱۶ درصد از صادرات حاصله گاز طبیعی در جهان را در اختیار دارد و مالک دومین ذخایر گاز جهان به شمار می‌آید؛ اما تحریم و نبود سرمایه کافی و تکنولوژی روز باعث شده استخراج گاز از مبادین کاری ایران با مشکلات عدیده مواجه شود و میزان مصرف گاز از تولید آن بی‌زیر بگردد.

حالا در حالی که مشتریان گاز ایران، یکی پس از دیگری از بازار کشور فاصله می‌گیرند که بررسی‌ها می‌گوید تولید و مصرف گاز در سال‌های اخیر نشان می‌دهد که کسری گاز ایران حتی برای مصرف داخلی هم به صورت تصاعدی ادامه دارد. در سال ۹۹ وزارت نفت کسری گاز فصول سرد را حدود ۱۵۰ تا ۱۶۰ میلیون مترمکعب برآورد کرد که در سال ۱۴۰۰ به حدود ۲۰۰ میلیون مترمکعب رسید و حالا کسری گاز فصول سرد سال جاری بین ۲۳۰ تا ۲۵۰ میلیون مترمکعب تخمین زده می‌شود.

جواد اوجی، وزیر نفت، سال گذشته درباره علت کسری گاز به رشد ۱۰ درصدی مصرف اشاره کرده است و امسال نیز کسری گاز را تصاعدی و به بنا بر اعلام محاسبان نیروموسی، مدیر گازرسانی شرکت ملی گاز ایران، روزانه ۲۵۰ میلیون متر مکعب گاز در کشور وجود دارد. او همچنین در سخنانش از احتمال هیدروپنی گاز صنایع خبر داده بود. در حال حاضر میزان مصرف گاز کشور در روزهای سرد سال ۹۰۰ میلیون مترمکعب رسیده است؛ اما تولید گاز در میدان گازی پارس جنوبی به هزمت به ۷۰۰ میلیون مترمکعب نمی‌رسد.

سیاست گذاری مسکن و مبحث تعارض منافع

ناصر ذاکری
کارشناس اقتصادی

تعارض منافع یکی از مهم‌ترین آفات است که امروزه سلامت نظام حکمرانی و کشورداری را تهدید می‌کند و در بسیاری از حوزه‌ها آثار و دبیان آن را می‌توان مشاهده کرد. اما در حوزه مسکن این اثر به طرز ویژه‌ای برجسته و نمایان است. سابقه رشد سریع قیمت مسکن که به دنبال افزایش قیمت زمین شهری افتاده است، به واسطه سال ۱۳۵۰ برمی‌گردد. افزایش قیمت زمین شهری به‌تدریج آن را بمذبل به کالایی تجاری کرد که «سرمایه‌گذاری» در آن را به‌صورت خرید گسترده، منافع بازره‌ای فراوان در پی داشت. هرچند در آن زمان بعد از پیروزی انقلاب اسلامی این روند تا حد زیادی متوقف شد اما بلافاصله از اوایل دهه ۱۳۷۰ حرکت شتابان خود را سر گرفت و در سه دهه گذشته آثار مخرب خود را بر اقتصاد ملی

در این طرح اجرت سرویس و بازدیدهای ادواری برای خودروهای دارای کارتانی کاملاً رایگان و هزینه سرویس‌های ادواری برای خودروهای فاقد کارتانی با ۵۰ درصد تخفیف ارائه می‌شود. در کنار تخفیفات ارائه‌شده در زمینه اجرت، قطعات مصرفی نیز شامل روغن موتور، روغن گیربکس، روغن فریفرانسیل، فیلتر روغن، فیلتر سوخت، فیلتر آبگیر سوخت، فیلتر هوا و فیلتر خشک‌کن با ۱۵ درصد تخفیف به مشتریان عرضه خواهد شد. بازدیدهای فنی در طرح پاییز ۱۴۰۱ برای اولین بار به‌صورت کامل در تمام حوزه‌های فنی خودرو انجام می‌شود و مالکان خودرو می‌توانند چک‌لیست کاملی از وضعیت سلامت خودروی خود را در اختیار داشته باشند. در این طرح خودروهای تجاری با دستگاه عیب‌یابی می‌شوند و از نظر نشی سوخت، روغن و مایع خنک‌کننده موتور، سطح سیالات، نشی گیربکس،

A close-up photograph showing a person's hand, wearing a blue and white striped shirt, inserting a stack of US dollar bills into a white electronic device. The device has a black control panel with two red digital displays showing '888' and '8888', and several buttons labeled 'FIVE', 'TWO', 'ONE', 'ZERO', 'FIVE', 'TWO', 'ONE', 'ZERO', and a 'CASH' button. The device is placed on a light-colored wooden surface.

برای نگهداشت سطح تولید ۷۰۰ میلیون مترمکعب گاز و جلوگیری از افت فشار میدان گازی پارس جنوبی حداقل حدود ۲۰ میلیارد دلار سرمایه نیاز است.

واردات با نام سوآپ

بنزین هم از این قاعده مستثنا نمانده است؛ تراز تولید و مصرف بنزین روزبه‌روز دچار شفاف‌پشتی می‌شود و بسیاری از کارشناسان، این اتفاق را متاز از کاهش تولید بنزین می‌دانند. گرچه شرکت ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی کاشکاش بنزین بنزین را از کرده است؛ اما برخی مراکز تحقیقاتی این ادعا را رد کرده و گزارش می‌دهند شرکت پالایش ستاره خلیج فارس که اصلی‌ترین وارد کننده تولید بنزین کشور است، دچار کاهش تولید شده است. اندیشکده سولوشن که یکی از مراکز مهم تحقیقاتی در حوزه انرژی ایران است، در گزارشی آورده است: «کاشکاش ۱۱ درصدی تولید بنزین پالایشگاه ستاره در سال گذشته، با توجه به سهم حدود ۴۰ درصدی این پالایشگاه در تولید بنزین کشور، عاملی مهم در کاهش تولید بنزین نسبت به سالهای اخیر بوده است». میز نفت، وبسایت تخصصی انرژی‌های تجدید پیش به نقل از یک منبع آگاه از واردات چراغ‌خاموش بنزین خبر داد؛ اما هم از کشور ترکمنستان، کمی بعد نیز جلیل سالاری معاون وزیر نفت و مدیرعامل شرکت ملی پالایش و پخش در گفت‌وگو با واحد مرکزی خبر به طور ضمنی این موضوع را تأیید کرد؛ ولی به جای استفاده از واژه «واردات»، کلمه «سوآپ» را به کار برد؛ بنابراین برخی رسانه‌ها از واردات بنزین با پوشش سوآپ نوشتند.

در تقاضاهای ایران و روسیه نیز بر سر دریافت نفت و فراورده‌های روسی در شمال و تحویل فراورده‌های ایرانی در جنوب توافق شده است که بنزین‌های روسی وارداتی از ترکمنستان قدم اول این توافق به شمار می‌آید.

حمید حسینی، رئیس هیئت‌مدیره اتحادیه صادرکنندگان فراورده‌های نفت و گاز و پتروشیمی ایران نیز در یک نشست خبری از واردات بنزین ترکمنستان خبر داده است. او گفته بود: «در سال اول کرونا سه میلیارد دلار بنزین صادر کردیم؛ اما سال بعد از پالایشگاه صادرات بنزین نخواهیم داشت و صادرات گازوئیل نیز به حداقل خود خواهد رسید».

ابرچالش بانک‌ها

ناترازی چشمگیر بانک‌ها نیز مسئله‌ای است که سال‌هاست بالای جان اقتصاد ایران شده تا جایی که به‌زنگی که بالاخره بانک مرکزی هم زبان به کلیه از آن‌ها بسته؛ بانک مرکزی در جدیدترین بخش‌نامه خود با سه فرمان بانک‌ها را ملزم به کنترل تراز بانک‌ها شده است. به اعتقاد کارشناسان در ایران ناترازی بانک‌ها که به طوعه موازنه‌شایی از رشد بی‌رویه بدهی بانک‌ها و فاصله زیاد میان نرخ رشد سپرده‌ها و رشد اسمی اقتصاد است. از سوی دیگر این ناترازی مولد رشد موهوم دارایی بانک‌ها (فاقد ارزش واقعی در اقتصاد) در حسابداری است.

به گفته متخصصان بانکی درحال حاضر علت بروز ناترازی در صورت‌های مالی بانک‌ها، رشد بیشتر بدهی بانک‌ها نسبت به دارایی است. دراین‌میان عامل نرخ بهره نقش اساسی در ناترازی ایفا کرده است؛ به‌طوری‌که یک سو پرداخت سود به سپرده‌های بانکی موجب شده سهم پرداخت بهره به سپرده‌های قبلی

ز کم خلق پول جدید اقتصاد، بیشتر شود و از سوی دیگر قدرت بازپرداخت تسهیلات بانکی به سبب بهره‌های بالا تنزل یابد. برخی دیگر نیز دلیل اصلی ناترازی بانک را انباشت مطالبات معوق معرفی می‌کنند که به انجام دارایی‌های بانکی انجامیده و به نوعی عامل پنهان ناترازی بانک‌ها همین مطالبات هستند.

ناترازی‌ها سلسه وار می آیند

موارد ذکرشده تنها چند نمونه از تازاری‌هایی است که این روزها گریبانگیر اقتصاد شده است. آلبرت بغریان، اقتصاددان، معتقد است که علت ایجاد چنین وضعیتی در اقتصاد کشور این است که تازاری در یک بخش اقتصاد به سایر بخش‌ها سرایت می‌کند. او به «شرقی» که می‌گوید: تازاری در یک بخش اقتصاد، ریشه تازاری در بخش دیگری است. اگر در بورس مشکل ایجاد شود، در اشتغال کشور مشکل ایجاد می‌شود و اگر در اشتغال مشکل ایجاد شود، در تولید گرفتاری درست می‌شود و... در واقع همه چیز در اقتصاد به هم پیوسته است. شاید تازاری در تولید خودرو ربطی به تازاری در تولید ماکارونی نداشته باشد؛ ولی وقتی مثلا تازاری در بخش پول باشد، حتما در بخش ارز، اشتغال، صادرات و... بودجه هم تازاری ایجاد خواهد شد. به اعتقاد او این مشکل در وهله اول به دوش سازمان برنامه و بودجه است. سازمان برنامه باید برنامه‌ای بنویسد که این مدل اقتصاد کلان می‌گوید؛ سپس با توجه به تجارب کشور طبق این برنامه سیاست‌گذاری انجام می‌شود. به گفته بغریان این مدل در کشور ما بارها تهیه شده؛ اما نسخه‌ای از روی آن برای اقتصاد کشور پیچیده نمی‌شود؛ در واقع در کشور ما نه از این مدل استفاده می‌شود، نه متولی دارد و نه به‌روز می‌شود.

اقتصاددان ادامه می‌دهد: البته به عقیده من حتی اگر این مدل‌ها در کشور ما به‌روز رسانی و اجرا هم می‌شود، تأثیری نداشت؛ چون اقتصاد ما با شوک‌های بسیاری روبه‌رو است. در شرایط نااطمینانی، گرفتن تصمیم و اتخاذ سبک‌های اقتصادی ممکن نیست؛ بنابراین همه تصمیمات اقتضایی می‌شود. وضعیت کشوری که اقتضایی در آن تصمیم‌گیری اقتصادی شود، بهتر از این نیست. با تصمیمات مورد تازاری حل نخواهد شد؛ چون هرچه امروز تازار باشد، فردا تازار می‌شود. بغریان عنوان می‌کند که اصلاح سلسله تازاری‌ها باید از بانک مرکزی و مدیریت ارز آغاز شود؛ اما این ارکان اکنون افتاده در چرخه تصمیمات و سیاست‌های مشکووار، فشار را به بانک‌ها منتقل می‌کند. از آنجا هم به تولید، اشتغال، صادرات و... سرایت پیدا می‌کند.

او با تأکید بر اینکه از نظر اقتصادی بدون حل مشکلات سیاست خارجی و رفع تحریم‌ها نمی‌توان ترازوی‌ها را حل کرد و جلوی بحران‌ها را گرفت، ادامه می‌دهد: در کنار تحریم‌های داخلی و خارجی، در اقتصاد ما کسی هم قصد حل ترازوی‌ها را ندارد؛ چون هم از آن مطلع هستیم و ما دلیل آن را می‌دانیم؛ هم سال‌هاست عزمی در رفع آن نمی‌بینیم. می‌تواند این هم این است که رسماً با نبود نظارت نهادهای نظارتی مواجهیم؛ برای مثال بانک مرکزی نهاد ناظر بر بانک‌هاست و دیوان محاسبات نهاد ناظر بر بودجه؛ اما هیچ‌کدام کارشان را به‌درستی انجام نداده‌اند.

خبر برگزیده

اتاق بازرگانی هشدار داد

رویکردانی چین از سرمایه‌گذاری در ایران

با وجود همکاری راهبردی ۲۵ ساله ایران و چین، شواهد نشان می‌دهد پکن توجهی به سرمایه‌گذاری در صنعت انرژی ایران ندارد و در این میان قرارداد ۶۰ میلیارد دلاری برای سرمایه‌گذاری در گاز قطر امضا کرد. به گزارش مهر به نقل از اتاق بازرگانی ایران در پنجاهمین گزارش از سلسله گزارش‌های «پایش تحولات تجارت جهانی»، «کلچینی از تحولات اخیر در دولایه جهانی و منطقه‌ای محیط ژئواکونومیک ایران ارائه کرده و به تجربیات روندها و پیش‌بینی‌های اقتصادی تهیه‌شده توسط بزرگترین نهادهای اقتصادی بین‌المللی، را در قالب دیدگاه تازه واکاوی کرده است.

در بخش تحولات جهانی، روند عرضه و تقاضای مواد غذایی عمده جهان مورد بررسی قرار گرفته است. بر اساس گزارش جدیدی که اخیراً توسط سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد (فائو) منتشر شده، تخمین زده می‌شود هزینه واردات مواد غذایی جهان در سال ۲۰۲۲ به ۱.۹۴ تریلیون دلار افزایش یابد که بالاتر از بودجه‌های قبلی است. گزارش چشم‌انداز که دو بار در سال منتشر می‌شود، بررسی‌هایی از روند عرضه و تقاضای مواد غذایی عمده جهان از جمله غلات، محصولات روغنی، شکر، گوشت، لبنیات و ماهی ارائه می‌دهد. همچنین به روند نرخ حمل‌ونقل دریایی مواد غذایی می‌پردازد. در گزارش فائو هشدار داده شده است: «اینها نشانه‌های هشداردهنده‌ای از منظر منابع غذایی هستند و حکایت از این دارند که واردکنندگان برای تأمین مالی فزاینده هزینه‌های ملی‌المللی خود با مشکل مواجه هستند و به‌طور بالقوه، حاکی از افزایش انعطاف‌پذیری آنها در برابر قیمت‌های ملی‌المللی بالاتر است.

در خبری دیگر وزارت تجارت، انرژی و استراتژی صنعتی بریتانیا به یک شرکت فناوری متعلق به چین دستور داد تا به دلیل نگرانی‌های مرتبط با «امنیت ملی» ۸۶ درصد سهام خود را به بزرگ‌ترین تولیدکننده ریزتراشه بریتانیا و آلمان که یکی از این مداخله، چین، در اختیار بریتانیا به ازای نقض قوانین تجارت بین‌المللی بگذارد. بریتانیا در اقدامی مشابه، ممنوعیت واردات طلای روسیه را توسعه داده است. در ابتدای تابستان سال جاری، کشورهای بریتانیا، آمریکا، ژاپن و کانادا به‌عنوان بخشی از تحریم‌های غرب علیه مسکو در واکنش به جنگ این کشور در اوکراین، واردات طلای روسیه را ممنوع اعلام کردند. این تحریم در واقع شامل واردات طلای تازه استخراج و پالایش شده می‌شد؛ اما شامل طلای بازیافتی روسیه یا محصولات طلایی با منشأ این کشور نمی‌شد که اصلاحیه اخیر آنها را نیز دربر می‌گیرد.

بی‌توجهی چین به سرمایه‌گذاری در صنعت انرژی ایران

در تحولات منطقه‌ای قرارداد ۶۰ میلیارد دلاری گازی قطر و ایران در حمله مسائل مهم منطقه است. با وجود سرصداهای بارز در مورد همکاری راهبردی ۲۵ ساله ایران و چین، بی‌توجهی به سرمایه‌گذاری در صنعت انرژی ایران نشان نداده و در کشورهایی رقیب ایران به دنبال فرصت است. روشن است که تحریم‌های شدید و نااطمینانی در فرایند در اقتصاد سیاسی ایران مهم‌ترین عامل عدم تمایل چین به سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های انرژی ایران است. سرمایه‌گذاری هفت میلیارد دلار آرمکو عربستان در کرگه جنوبی، کمک قطر و عربستان به تصفیه بکران زده توافقی ۱۰۰ میلیارد دلاری امارات و آمریکا در زمینه انرژی پاک و اولین دور مذاکرات تجارت آزاد چین و اسرائیل از دیگر اخبار مهم منطقه است. با وجود مشکلات اقتصادی ترکیه در حال حاضر، تجارت میان چین و مسکو و آنکارا به سرعت در حال گسترش است و حجم کالاهای صادرشده به روسیه در ماه سپتامبر به رکورد ماهانه ۱۲ میلیارد دلار رسیده است. بر اساس داده‌های مؤسسه آمار ترکیه، این حجم، ۲۳ برابر بیشتر از ماه مشابه در سال ۲۰۲۱ است. ترکیه در بنیاستان سال جاری در میان پنج صادرکننده برتر به روسیه قرار گرفت.

در بخش داده‌های تازه، نیاز خام‌رمان به سرمایه‌گذاری یک تریلیون دلار در انرژی‌های تجدیدپذیر تا ۲۰۳۵ بررسی شده است. این برآورد، همزمان با اجلاس تغییرات اقلیمی که در مصر برگزار شد، ارائه شده است. اندکی پس از برگزاری این رویداد، برخی از کشورهای عربی قراردادهای بزرگ انرژی‌های تجدیدپذیر کرده‌اند. عربستان سعودی در قالب قراردادی ۲.۵ میلیارد دلاری برای ساخت و ظرف تولید انرژی‌های تجدیدپذیر در ۲۰۳۵، ۱۰۰ درصد تولید برق خود را به انرژی‌های تجدیدپذیر اختصاص داده است. این توافق، نخستین توافق بین‌المللی برای سرمایه‌گذاری در زمینه توسعه انرژی‌های پاک با عمان امضا کرده است. مصر نیز اعلام کرده است که یکی از بزرگ‌ترین نیروگاه‌های بادی جهان را توسعه می‌دهد.

بررسی سودهای کلان شرکت آرامکوی عربستان و دیپلماسی اقتصادی این کشور
برای تمرکز بر آفریقا از دیگر مواردی است که در بخش داده‌ها مورد مطالعه قرار گرفته
است.

اما گویا ذهنیت حامیان طبقه برخورداری این بود که اجرای طرح ممکن مهر نخواهد توانست ضرری به این طبقه قدرتمند وارد بیاورد، زیرا حتی در صورت توفیق این طرح موقعیت مطلوب و مرغوبیت اراضی واقع در بافت اصلی شهر در مقایسه با محلات محروم حاشیه شهر بیشتر مورد توجه قرار می‌گرفت.

به اصطلاح کاری به کارشان ندارد.

۳- یکی از اقدامات دولت‌ها در طول چند دهه اخیر در بخش مسکن افزایش سقف وام مسکن بوده است. در نتیجه وام تا حدی متناسب با قیمت رز مسکن افزایش یافته و این امر منجر به رونق گرفتن بازار مسکن شده است. در این محیط دولت‌ها توانسته‌اند بر خلاف دو محیط بالا، ریزش پیرند و به گروه محروم کمک کنند اما با نگاهی دقیق‌تر می‌توان گفت حتی همین تصمیم هم بیشتر از اینکه به نفع عموم مردم باشد، منافع طبقه برخوردار را تضمین کرده است؛ زیرا افزایش سقف وام باز مستغلات را از رکود نجات داده و به ارزش دارایی آن افراد افزوده است.

۴- طرح مسکن مهر هرچند کمک چندانی به حل معضل مسکن نکرد و حتی خسارتی قابل‌تأمل بر اقتصاد ملی وارد آورد اما با این پیش فرض درست کار را شروع کرد که باید سهم هزینه زمین در قیمت تمام‌شده مسکن کاهش جدی یابد. بطور موفقیت‌چیز طرحی می‌توانست منافع مکانی زمین را به‌صرفه‌یاری ارباب‌های غیر صعدی را تهدید کند، زیرا املاک آن‌ان در بافت اصلی شهر وضعیت انحصاری خود را از دست می‌داد.

دیفرانسیل و محورها، عملکرد برف پاک‌کن، سیستم بوق و روشنایی، تسمه‌ها، عملکرد بخاری و درجیه‌های داشبورد و سوپاپ تعادل هوا گیربکس و دیفرانسیل بررسی می‌شوند.

به‌همین ترتیب در خودروهای شامل این طرح گاردان، اکسل و مفاصل متحرک و تیرپا هر گیربکس کاری و اجارکشی شده و رمزهای چهارچرخ و کلاچ و گلاژ می‌شود. درنهایت در راستای اجرای این طرح آب داخل باک تخلیه شده و رادیاتور نظافت می‌شود.

اجرای این طرح علاوه بر افزایش ایمنی خودرو در ایام زمستان به کاهش هزینه‌های نگهداری خودرو منجر خواهد شد؛ بنابراین رانندگان با مشارکت در این طرح به افزایش طول عمر مفید خودروی خود کمک خواهند کرد که این تدابیر رانندگی مطمئن و ایمن را به امرغان می‌آورد.